

*Макаревич О.О., преподаватель,
Житомирский государственный университет имени Ивана Франко*

СПЕЦИФИКА РЕАКТИВНЫХ ВЫСКАЗЫВАНИЙ АМЕРИКАНСКИХ ПОДРОСТКОВ В КОММУНИКАТИВНОЙ СИТУАЦИИ «INVITATION» (НА МАТЕРИАЛЕ АМЕРИКАНСКОГО КИНОДИСКУРСА)

Статья посвящена анализу фреймовой структуры коммуникативной ситуации “Invitation” в ментальном пространстве говорящего-подростка. Происходит сравнение реакции адресата в зависимости от стереотипных представлений о лице адресанта. Говорящий, не будучи ознакомлен с конкретной стратегией адресанта, избирает реактивную стратегию спонтанно, учитывая предварительно созданный стереотипный образ, т.е. фреймовую структуру, связанную с лицом инициатора разговора. Именно влияние этих факторов является решающим и представляет ценность как объект лингвистического исследования.

Ключевые слова: речевой акт, фрейм, слот, коммуникативная ситуация.

*Makarevych O.O., lecturer
Zhytomyr Ivan Franko State University*

AMERICAN TEENAGERS REACTIVE EXPRESSIONS' SPECIFICS IN COMMUNICATIVE SITUATION «INVITATION» (ON THE BASIS OF AMERICAN MOVIE DISCOURSE)

This article analyzes the frame structure of the communicative situation “Invitation” in the teen-age speaker mental space. There is a comparison of the addressee response depending on stereotypes about conversation initiator. Not being familiar with a particular strategy of a sender, the answerer chooses reactive strategy spontaneously, taking into account pre-created stereotypical image, ie, frame-structure associated with the initiator's image. The effect of these factors on the further conversation development is decisive and valuable as an object of linguistic research.

Keywords : speech act, frame, slot, communicative situation.

УДК 003'398=811.161.2:811.11

*Маркелова А.А., асп.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ*

ЭТНОСИМВОЛ “СОНЦЕ” В АНГЛОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПОЕЗІЇ ІВАНА ДРАЧА “ЧОРНИЙ ЕТЮД”

У статті проаналізовано роль етнокультурних особливостей солярного символу «Сонце» на матеріалі англomовного перекладу поезії Івана Драча «Чорний етюд». Етносимвол розглядається автором як магістральний компонент поетичного мовлення Івана Драча – відомого представника українських шістдесятників. Особливу увагу звернуто на перекладацьку інтерпретацію етносимволіки, можливості передачі метафоричного значення образу, враховуючи особливості української фольклорної традиції.

Ключові слова: етносимвол, символ, фольклорна традиція, перекладацька інтерпретація, метафоричне значення.

*А, це ти! Ну що ж – переклади мене...
Стріляй мене – зорею
(І. Драч)*

Актуальність появи наукової розвідки зумовлена теоретичним і практичним інтересом вітчизняних та зарубіжних перекладознавців до тонкощів відтворення етно-символічного вмісту поетичних текстів. **Мета** студії полягає в аналізі адекватності перекладацьких рішень при відтворенні солярної етносимволіки на матеріалі англійських перекладів поезій Івана Драча. **Об’єктом** наукової студії є етносимвол “сонце” в оригінальних текстах та їх перекладах, а **предметом** – шляхи його відтворення у перекладі англійською мовою.

Творчість Івана Федоровича Драча, який нарік себе “соняшником” української літератури, сповнена неповторних глибоких осяянь, словесна магія яких завдячує плетиву символів національної культури. На прохання журналістки Ірини Славінської самому обрати власний “ярлик” в українському суспільстві І. Драч не задумуючись обрав “квітку сонця”: “Он соняшник перед вами сидить. І в пору цвітіння. І в пору виробництва олії. Соняшник дуже виснажує землю. Як і рапс...” [3, с. 10]. Та дарма поет витлумачує свою роль в українському суспільстві вищеописаним чином, адже його творчість високо оцінив навіть сам Максим Тадейович Рильський, який у своїй статті “Батьки і діти”, котра була опублікована у “Вечірньому Києві” (1961 рік), тишіть появі талановитої молоді, серед якої особливо виділяє Івана Драча, Миколу Вінграновського та Віталія Коротича. Михайло Насенко зазначає, що “Іван Драч, як свідчать наведені його образи, був трепетно національний, але його національність усього лиш глибше “захована” в образ, ніж в інших шістдесятників” [6, с. 1012].

2 квітня 1976 року, виголошуючи слово на вечорі Івана Драча, присвяченому врученню державної премії УРСР ім. Т. Шевченка за збірку віршів “Корінь і крона”, Дмитро Павличко назвав Драча “поетом з трудним обдаруванням, яке не приймає косності ні в чому, гидує трафаретом, завжди болить і завжди шукає в глибинах життя і в глибинах світової літератури, яка для поета є так само явиною живого життя, мотивів найголовніших, ідей найвизначальніших, засобів ремесла поетичного найновіших” [7, с. 103]. Стенлі Кюнці після особистого знайомства з тридцятирічним Іваном Драчем у Києві написав: “Його національне коріння – глибоке. Він поділяє віру селян у священність хліба і води... Хоча його вірші сповнені місцевим колоритом і фольклорними мотивами, вони мають всеосяжну звучність, яка дозволяє їм розлунувати далеко за межами Дніпра” (переклад наш – А. М.) [8, с. 2]. Популярність поезій І. Драча підтверджує і відомий українсько-канадський літературознавець і перекладач Ю. С. Н. Луцький, який у вступній статті до збірки перекладів поезій поетів-шістдесятників англійською мовою “Four Ukrainian Poets” відзначає також “інтелектуальність змісту Драчевих поезій, оповитих барвами художніх образів” (переклад наш – А. М.) [1].

Іван Дзюба вітає Драчеву народнопоетичну стихію та фольклорну поетику, яку той використовує задля розв’язання нових, підкреслено сучасних задач [2, с. 596]. Драчева поезія, наскрізь пронизана етносимволікою, занурює читача у світ народної

образності – широку галерею символів, осердям якої є загадкове, часом несповідиме, багатоцвітне сонце. Поет аналогізує солярний етносимвол із різноманітними просторами, унаслідок чого змінюється і його метафоричне наповнення. Відтак, перед перекладачем стоїть непросто завдання: виявити, інтерпретувати та відтворити екстралінгвальний контекст етносимволу, який концентрується в колективній свідомості мовців як універсальний і не побутує в колективній свідомості мовців іншої лінгвокультури [4, с. 95]. Метафоризацію солярної етносимволіки І. Драч, як і решта представників літературного шістдесятництва, використовує не лише для тривіального зображення природних явищ.

Отож розглянемо приклади перекладацької інтерпретації етносимволіки в англomовному перекладі поезії Івана Драча “Чорний етюд”, здійсненому тандемом перекладачів у складі Марти Богачевської-Хомяк та Данила Гузара Струк. Насамперед зауважимо, що приклади, аналізовані нижче, значно розширюють ділянки метафоричної проекції солярного етносимвола, що у свою чергу вимагає інтелектуальної активності перекладачів.

1. О, як **замало сонця** / в твоїм сімнадцятилітнім вітті, / Хоч сядь над тобою і **сонячно-буїно** плач

1.1. There's **not enough sun** in you – your teenage braches dross. / One should cry over you / profusely, **sunnily**, lustily at that

Зазвичай перекладачу доводиться інтерпретувати етносимволічне наповнення не конкретного символу, а насамперед супутнього контексту. Саме ціннісно-маркований контекст дозволяє перекладачу вловити палітру метафоричних, а також символічних прочитань образів, зокрема і солярних. У даному прикладі спостерігаємо метафоричне ускладнення оригінальної символіки, що призводить до нівелювання ціннісно-маркованого змісту першотвору. Сонце – у конкретному прикладі тлумачиться як відчуття щастя, якого позбавлена юна дівчина, образ якої аналогізується із зеленим, сімнадцятилітнім віттям. У перекладі з'являється нетотожне оригіналові **your teenage braches dross**, нове метафоричне наповнення якого кардинально відрізняється від оригінального, адже **braches dross** – **тонке пагілля**, аналогізується з образом дівчини апатичної, безсилої, яка не має жаги до життя.

Неологічний дісприкметник **сонячно-буїно** у даному випадку є яскравою ілюстрацією метафоричного змісту етносимволу сонце, який перш за все реалізує його пряме значення: тепло й любов. Перекладачі відтворюють емоційно насичений образ описово: **profusely, sunnily, lustily**, що яскраво передає зовнішню сторону образу. У даному випадку стилістично означений образ не отримав у перекладі підсиленого відповідника, який би надав перекладу емоційно-стилістичної точності.

profusely, sunnily, lustily

2...Чи дай мені радості, / тільки не склянку, а **сонячний океан**

2.1. Or give me some joy / **a sun-drenched** ocean, not a glass

З метою сформувати у читача рівноцінне оригіналу враження, перекладачі намагаються відтворити етносимволічне наповнення образу **сонячний океан**. За рахунок образного відповідника **a sun-drenched ocean** з'являється спільність асоціацій українomовного та англomовного читачів.

Враховуючи українську міфологічну традицію, І. Драч проектує на етносимвол сонце особливості індивідуального сприйняття світу, глибоко закоріненого в національно-культурне середовище українського народу. Таким чином, поет дещо переосмислює етнічний символ й виразне його звучання у незвичних на перший погляд словосполученнях, ототожнюючи сонце із великою радістю та безмежним щастям.

3. Де твій **сонячний вітер**, / тугий, соковитий? (І. Драч “Чорний етюд”) [с. 12 4 укр].

3.1 Where is your **sunny, sun-swept wind**, / lusty and firm? (Пер. М. Богачевська-Хомяк та Д. Г. Струк) [с. 13]

У прикладі 3., як і у прикладі 2. Іван Драч використовує лаконічний солярний образ у незвичному контекстуальному оточенні: **сонячний вітер**. Перекладачі усвідомлюють важливість етносимволічного наповнення образу і намагаються наблизити переклад до першотвору, уникаючи хибних тлумачень: **sunny, sun-swept wind**. Поезія є складною для відтворення у перекладі іншою мовою через свою ритмомелодійну структуру, поезія шістдесятників є об’єктивно складнішою для відтворення, адже її етносимволічний вимір необхідно трансформувати в культуру та мову перекладу, не допускаючи при цьому хибних перекладацьких інтерпретацій першотвору, а також надмірно високої присутності постаті перекладача в перекладі [5, с. 139].

Отже, беручи до уваги проаналізовані приклади відтворення специфічних етнокультурних особливостей солярного образу в англomовному перекладі поезії І. Драча, ми доходимо висновку, що етносимволічний простір поезії Івана Федоровича, як і решти представників українського літературного шістдесятництва, актуалізує еkleктичні багатопланові солярні першообрази, індивідуально-авторське маркування яких свідчить про взаємопроникнення етнонаціонального та загальнолюдського початків. Для адекватного відтворення солярної етносимволіки невід’ємною складовою перекладацького процесу стає інтерпретаційна диференціація перевиражень змісту конкретного етносимволу, що у свою чергу уможливує цілісну перцепцію оригінальної етносимволіки з огляду на різні інтерпретативні можливості перекладачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Four Ukrainian poets*: Dreh, Korotych, Kostenko, Symonenko [edited, with an introduction by George S.N. Luckyi. Translated by Martha Bohachevsky-Chomiak and Danylo S.Struk]. – NY. : Quixote, 1969. – 84 p. 2. *Дзюба І.* З криниці літ: У 3 т. / Іван Дзюба. – Т. 3: Літературні портрети; Дніпровський меридіан; Зі спогадів. – К. : Вид. дім “Кієво-Могилянська академія”, 2007. – 880 с. 3. *Драч І.* Сивим конем / Іван Драч. – Харків: Фолю, 2011. – 187 с. 4. *Маркелова А.* До питання про перекладацьку інтерпретацію етносимволів в англійських перекладах поезії Івана Драча / Анастасія Маркелова // Актуальні питання філологічних наук: наукові дискусії: Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 23-24 вересня 2016 року. – Одеса: “Південноукраїнська організація Центр філологічних досліджень”, 2016. – 104 с. 5. *Маркелова А.* Етносимволічний потенціал англomовних перекладів поетичних творів Василя Стуса / Анастасія Маркелова // Актуальні проблеми філології та перекладознавства: збірник наукових праць. – Випуск десятий. – Хмельницький: ФОП Бідюк Є. І., 2016. – Том 2 (К-П). – С. 138-143. 6. *Наєнко М.* Художня література України. Від міфів до модерної реальності / Михайло Наєнко. – К. : Вид. центр “Провітра”, 2012. – 108 с. 7. *Павличко Д.* Голоси мого життя: ст., виступи, інтерв’ю, док. / Дмитро Павличко. – Кн. 1. – К. : Вид-во Соломії Павличко Основи, 2013. – 744 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

8. *Drach I. Orchard Lamps / Ivan Drach. – [edited and introduced by Stanley Kunits]. – New York: The Sheep Meadow Press, 1978. – 71 p.*

*Маркелова А.А., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ*

ЭТНОСИМВОЛ “СОЛНЦЕ” В АНГЛИЙСКОМ ПЕРЕВОДЕ ПОЭЗИИ ИВАНА ДРАЧА “ЧЕРНЫЙ ЭТЮД”

В статье проанализирована роль этнокультурных особенностей солярного символа «Солнце» на материале английского перевода поэзии Ивана Драча «Черный этюд». Этносимвол рассматривается автором как магистральный компонент поэтической речи Ивана Драча – известного представителя украинских шестидесятников. Особое внимание обращено на переводческую интерпретацию этносимволики, возможности передачи метафорического значения образа, учитывая особенности украинской фольклорной традиции.

Ключевые слова: этносимвол, символ, фольклорная традиция, переводческая интерпретация, метафорическое значение.

*Markelova A., PhD student
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

ETHNIC SYMBOL “SUN” IN ENGLISH TRANSLATION OF THE POEM “BLACK ETUDE” BY IVAN DRACH

The article investigates the ethnic-cultural specification of the symbol “Sun” in the English translation of I. Drach’s poem “Black etude”. The topicality is predefined by uniqueness of ethno-symbolic units, which are related to the reflection of Ukrainian culture by means of the English language. The purpose of the research is to demonstrate the interrelation between national and cultural component in the poetry of Sixtiers and analyze possible ways to render the cultural specific information ethnic symbol “Sun” evoke. Anisomorphic features in the English and Ukrainian literary imagery, and in particular in ethnic symbolism of the respective cultures, draw a range of radical dissimilarities between Ukrainians and Englishmen, taking into consideration their cultural perception of reality. Ethnic symbol reflects abovementioned culturally marked divergences.

Keywords: ethnic symbol, symbol, folklore tradition, translational interpretation, metaphoric meaning.